

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Voorganger of wegwijzer?

... want door dit te doen zult ge
zowel uzelf als hen, die u horen,
behouden. 1 Tim. 4 : 16b.

Paulus kent ze blijkbaar, die leraars, die iedereen willen verbeteren, die heel de wereld willen verbeteren, maar vergeten bij zichzelf te beginnen.

Ze zeggen dat wel: verbeter de wereld en begin bij jezelf. Maar ze zeggen dat altijd tegen anderen. En tegen zichzelf zeggen ze het nooit.

Paulus kent ze blijkbaar: die dominees die zichzelf vergeten en zichzelf dan ook nog wijsmaken dat dát nu juist hun ambt is: ze moeten immers acht hebben op de kudde waarover de Heilige Geest hen als opzieners heeft aangesteld?

Natuurlijk, zegt Paulus, — ge moet toezien op de kudde. Maar éerst zegt hij: ziet toe op u zelf.

Zo zei hij het bij zijn afscheid van de ouderlingen op het strand van Milete: ziet dan toe op uzelf en op de hele kudde, waarover u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft (Hand. 20 : 28). En zo zegt hij het ook tegen Timotheüs: zie toe op uzelf en op de leer, d.w.z. let op u zelf en let er op dat ge anderen leert wat ook gij u hebt laten leren. Verbeter de wereld, weid de kudde, — maar begin bij uzelf, verbeter eerst uzelf, laat aan allen blijken dat ge vooruitgaat (vs. 15).

En waarin Timotheüs dan vooruit moet gaan, — dat heeft Paulus al lang duidelijk gemaakt. In vers 7 bijvoorbeeld: train u zelf in de godsvrucht.

Paulus denkt aan de sport. Een gaaf, welgevormd, tot het uiterst getraind lichaam, — dat gold als de hoogste vorm van leven. Dat was pas echt leven, als je lichamenlijk superieur was. Dan gold je als een halve god. Dan voelde je je ook bijna als een god.

Daartegenover stelt de apostel van Jezus Christus dan dat andere: de training in de godsvrucht. Want dat, zegt hij, houdt werkelijk een belofte van leven in voor vandaag en voor morgen en voor de toekomst en voor eeuwig. Als je je daarin traint, God te vreezen, dan span je je pas in voor iets wat de moeite waard is.

En dan, Timotheüs, ben je een voorbeeld van een gelovige. Want als de godsvrucht je ideaal is, het ideaal waarvoor je alles over hebt, dan is het dus ook aan je te zien dat je een gelovige bent, iemand die op God hoopt. Niet op een welgetraind lichaam, niet op rijkdom en veiligheid en rust en eer en invloed. Maar alleen op God.

En dan ga je je ook pas werkelijk inspannen voor de kudde. Dan ga je je inspannen door je woorden, door je wandel, door je liefde, door je reinheid.

Dacht je heus dat je acht kon geven op de kudde, als je geen acht geeft op jezelf? Denk je heus dat je de wereld, de kerk, kunt verbeteren als je niet begint bij jezelf? Denk je heus dat dat kan: jezelf niet trainen in godsvrucht, niet vooruitgaan in liefde,

niet groeien in een godzalige wandel, en dan toch acht geven op de kudde?

Maar hoe kun je anderen vermanen, als jij zelf je niet aan die vermaning stoort? Hoe kun je de kudde troosten, als jij zelf die troost niet gelooft, niet echt gelooft? Hoe kun je tegen de gemeente zeggen: jaag naar het eeuwige leven, — als jij zelf er niet naar jaagt? Hoe kun je werkelijk iets goeds doen aan de zonden van anderen, als je je eigen zonden maar laat zitten, je eigen zonden, waardoor toch zeker allereerst je werk in de gemeente grondig bedorven wordt?

Want als je alleen maar op de schapen let? De schapen met hun gebreken, hun geruzie, hun halfheid, hun ellendige zonden?

Als je alleen maar op de schapen let, dan word je al gauw moedeloos en ongeduldig. Dan gooi je het bijltje er bij neer. Of je slaat er op. En wat komt er dan van de schapen terecht?

J. Keuning

Je weet misschien heel goed, waaraan het bij de schapen schort. En toch kun je daar niets goeds aan doen, want je doet niets aan wat jou mankeert. Je zegt tegen de gemeente: mensen, verbeter de wereld en begin bij jezelf. Maar dat kun je eigenlijk alleen maar zeggen als jij zelf begint bij jezelf. Want dan alleen behoud je jezelf en hen die je horen. Hen, die werkelijk naar je horen en dus ook gaan met jou en doen als jij, omdat ze in jouw woord het woord van Christus hebben gehoord en omdat ze in jouw leven Christus zelf hebben gezien en getast en geproefd.

Want daarom gaat het. Wie Christus zelf

gehoord en gezien heeft, die kan nooit zichzelf vergeten. En die kan ook de anderen niet vergeten. Die wil immers slechts één ding: zelf behouden worden en ook de anderen meenemen: kom ga met mij en doe als ik. Waarom? Omdat ik zo'n goed voorbeeld ben? Nee, maar omdat Jezus Christus werkelijk verlost. Mij, en jou ook. Ons samen. Nu mogen we ons samen door Hem laten behouden.

Dat is nu het mooiste wat er bestaat. Je mag zelf leven van Gods genade en je mag de anderen met je meenemen. Je mag leven en werken voor niets minder dan het behoud van jezelf en van de anderen die aan je zijn toevertrouwd.

Je mag jezelf met heel de gemeente laten zegenen door Jezus Christus, de Heiland.

En wie dat vergeet, die wordt misschien een energieke wereld-verbeteraar, een stoere kerkhervormer. Maar hij verbetert de kerk niet, hij verbetert ook de wereld niet. Want hij staat Jezus Christus in de weg. Hij verspert Christus de weg in zijn eigen leven en in dat van de schapen. Hij zal die schapen wel eens even. Ja, maar zó krijgt hij de schapen nooit mee op de weg achter Christus.

Wie krijgt de schapen mee? Hij, voor wie dat vlees en bloed geworden is: dat de wereld alleen maar beter wordt en dat de kerk alleen maar beter wordt als hij Jezus Christus met zichzelf laat beginnen: regeer mij zo door uw woord en uw Geest dat ik me hoe langer hoe meer aan u ga onderwerpen.

En dán ook: bewaar en vermeerder uw kerk.

Wie dat bidt en bidden blijft, die heeft de verborgenheid van het geloof bewaard en wordt zo tot een goede voorganger van heel het volk.

Een voorganger op de weg, waarop herders en schapen behouden worden door God.

Op kerkelijke wijze

Op kerkelijke wijze. — 't Onderscheidende van kerkelijke behandeling is niet duister, nl niet overheerschend, bevelend, met geweld opleggend. Dit is in 't politieke en militaire soms nodig. De Overheid heerscht, beveelt, gelast en dwingt, geeft aan de onderdanen geen rekenschap, eischt gehoorzaamheid, gebruikt dwang met uiterlijk geweld. Dit behoort juist tot het karakter van de Overheid.

In de kerk is dat zonde. Alle besluiten en regelingen moeten voor de kerken gemotiveerd worden en altijd op Gods Woord steunen. Men moet in 't kerkelijke over-

tuigen, geduld oefenen, waar bezwaren zijn. Kerkelijke terminologie moet verschillen van civiele terminologie. Volgt de kerk de laatste in vorm na, dan ontaardt ze. In de kerkelijke vergaderingen zijn de dienaren dienaren van Christus om Gods woord te bedienen. Ze zijn geen Overheden. Dit beginsel is noodig tegen ontaarding en de gemeente zou tegen overheersching in verzet komen, want ze gevoelt zeer goed, dat dit niet mag. Dan komt er scheuring, of de kerk of gemeente moest zelfs als Rome diep gezonken zijn.

Prof. Dr. F. L. Rutgers

Kerkelijk leven

Geschorst wegens staking en woordbreuk

(SLOT)

Ter voorkoming van doublures werd in de televisie-uitzending op 7 december allerlei weggelaten van wat ik bij de opname thuis had opgemerkt in verband met de schorsing van collega Buwalda en mij. Omdat mijn oudste zoon er in geslaagd was mijn woorden op de band op te nemen, kan ik de letterlijke tekst zonder coupures hier laten volgen. Het wil mij voorkomen dat hiermede tevens een bondige samenvatting wordt gegeven van wat strekken kan tot een juiste beoordeling van onze schorsing.

Mej. de Vries: In het besluit van uw schorsing wordt gesteld dat U en de heer Buwalda in staking zijn gegaan. Is dit juist?

Mulder: Neen, juffrouw de Vries. Het woord staking acht ik te enenmale onjuist. Ik heb bijvoorbeeld nooit geweigerd, zoals men wel in de krant heeft kunnen lezen, om college te geven. Het enige wat gebeurd is, deed zich voor op een curatoren-vergadering, waar ik in een bespreking tenslotte deze uitspraak gedaan heb, om duidelijk mijn houding tot uitdrukking te brengen. Toen heb ik letterlijk het volgende gezegd: Een propaedeutisch examen kan niet worden vastgesteld, althans niet met mijn medewerking, zolang het attesten-besluit niet is ingetrokken.

Mej. de V.: En wat voor bezwaren had U tegen het attesten-besluit?

M.: Verschillende bezwaren. Allereerst geloof ik, dat de Hogeschool hierbij partij kiest in het kerkelijk conflict in Kampen. Het is nl. zo: wanneer studenten een examen moeten doen, een examen willen doen, dan moeten zij een attest overleggen van de kerk waarvan zij lid zijn. En nu betekent het attesten-besluit dit: als nu een student van de kerk waarvan ik zelf lid ben, een attest van zijn kerkeraad overlegt, dan wordt dit attest niet volledig aanvaard. Men vraagt dan van die student nog nader onderzoek betreffende zijn belijdenis. Als nu een student van onze kerk, als ik het zo zeggen mag, zich zou onderwerpen aan zo'n onderzoek, dan zou hij toch eigenlijk toegeven, dat het met de belijdenis in onze kerk niet in orde is. Dat het evangelie van Christus daar niet gepredikt wordt naar Christus' eigen bevel en opdracht.

In de tweede plaats maakt men dan ook een scheiding tussen de leden van die kerk. Zelf ben ik immers ook lid van die kerk. En van mij heeft men nog nooit een nader onderzoek tot dusver gevraagd. Dat zou toch bij zo iemand, als hij college mocht geven, wel allereerst noodzakelijk zijn. Wij hebben dan ook gesteld, collega Buwalda en ik, dat hier tweemaal weegsteen wordt toegepast.

En de Schrift leert ons: Tweemaal weegsteen is den Here een gruwel. Als men dus in ons vonnis zegt, in ons schorsingsvonnis, dat wij ons beroepen op ons feilbaar geweten, is ook dat onjuist. Wij hebben ons beroepen op de Schrift.

Mej. de V.: Had u dit attesten-besluit niet kunnen voorkómen?

M.: Ik geloof het niet. Allereerst: het attesten-besluit is geheel en al buiten ons om genomen. Hoogleraren hebben het ontworpen, twee dagen later voorgelegd aan de curatoren ter goedkeuring. Ogenblikkelijk toen wij er kennis van kregen, hebben wij onze bezwaren er tegen ingediend. Maar curatoren hebben het gepubliceerd, reeds voordat onze bezwaren met ons waren besproken.

En in het algemeen is de positie van ons als lectoren dan een moeilijke. Het Reglement zegt: Hoogleraren wonen in de regel de curatoren-vergaderingen bij. En zij kunnen dus geregeld met de curatoren spreken. Collega Buwalda en ik hebben zeer veel moeite moeten doen om toegang te krijgen tot de curatoren-vergadering, om onze bezwaren nader toe te lichten. Wij meenden nl. telkens dat onze uitvoerig geargumenteerde bezwaren toch niet door curatoren voldoende werden verstaan.

Mej. de V.: Hebben de curatoren u en de heer Buwalda eigenlijk niet voldoende gelegenheid gegeven uw standpunten toe te lichten?

M.: Ik geloof inderdaad dat ons niet voldoende gelegenheid is geboden. Met die behandeling door curatoren is het eigenlijk een merkwaardig geval.

Toen de breuk in Kampen gekomen was, hebben zij op hun eerste vergadering een goéd besluit genomen. Ze besloten nl. met alle docenten te gaan spreken, dus zowel met hoogleraren als lectoren. Maar plotseling kregen wij het bericht, dat deze bespreking niet zou doorgaan. Er zouden schriftelijke vragen aan ons worden gesteld. Achteraf hebben wij gehoord dat twee hoogleraren en een lector — (dat is dan lector Lettinga, de namen van de hoogleraren zijn mij niet bekend geworden) — bezwaren hebben ingediend tegen deze bespreking. Welke die bezwaren zijn, heeft men ons ook niet willen zeggen. Maar het is zèer te betreuren dat op deze wijze een samenspreking die zèer vruchtbaar had kunnen zijn, niet is doorgegaan.

Mej. de V.: Hebt u nog enige hoop dat zo'n samenspreking ooit nog zal komen?

M.: Ik geloof dat, nu men tot de daad der schorsing is overgegaan, ik daarop weinig verwachting meer kan hebben. Dan zou inderdaad dus een geweldige verandering van opvatting én bij hoogleraren én bij curatoren inmiddels moeten komen.

H. M. Mulder

Heimelijk

Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij enkele weken geleden het relaas gaven van een visite van prof. Kamphuis in Oostelijk Flevoland. We halen even een en ander op.

Op 1 december schreef ik een artikeltje in deze rubriek, dat aldus eindigde:

„Straks komt ieders werk in het licht, ook alles wat er heimelijk geschiedt. Zelfs de verborgen raadslagen des harten. De plannen. Heer, erbarm U onzer.”

Daarop haakte ds Goedhart in de Persschouw van de Geref. Kerkbode van Gron., Frl. en Dr. aldus in:

„Wij menen te weten, dat er van de zijde van hen die de „Open Brief” als bovengesteld afwijzen, niets heimelijks geschiedt. Er worden geen heimelijke vergaderingen gehouden en er worden geen heimelijke plannen gesmeed”.

Nu was mijn opmerking van 1 december er een, die we ons allen kunnen aantrekken, en die ieder zich moet aantrekken, pro of contra de Open Brief of zonder enige belangstelling voor die Brief. Ds Goedhart reageerde echter alsof die opmerking slechts voor één kant bedoeld was. Hij schreef dat hij meende te weten dat van de kant van de anti-open-brief-broeders niets heimelijk geschiedt. Ik geloofde hem op zijn woord en schreef dat ook. Dat heeft hij helaas in de Persschouw van zijn kerkbode op 6 januari niet opgenomen. Wel, en daar ben ik hem dankbaar voor, het verhaal van, laat ons zeggen, prof. Kamphuis' kerkvisitatie in Dronten. Hij belooft dat stuk „laster” te noemen. En neemt in de Persschouw van 6 januari een verslag van het gebeure op van de hand van de broeder, in wiens huis de samenkomst met prof. Kamphuis plaats had. Daaruit moet dan blijken, dat ik „lasterde” en dat er niets „heimelijks” was.

Daarop antwoord ik thans:

1. dat verreweg het meeste, waarover ik schreef, niet mij raakt, maar ds H. Stolk;

2. dat uit heel het verhaal van br. Van der Vegte blijkt, dat hier metterdaad heimelijk beraad was;

3. dat hier bezwaarde broeders — bezwaard over het feit, dat de raad van Oostelijk Flevoland het besluit van de classis Kampen de broeders Van Dijk en Gritter niet als afgevaardigden van de kerk van Kampen ter classis te ontvangen — heimelijk beraad hielden en zich heimelijk door prof. Kamphuis lieten adviseren: Het is duidelijk, dat daartoe niet openlijk de gemeente was uitgenodigd.

Wanneer voorts ds Goedhart schrijft dat ik op 1 december, schijvende over „alles wat er HEIMELIJK geschiedt” niet het oog kon hebben op wat er op 29 november in Dronten gebeurde, dan heeft hij gelijk. Maar als ds Goedhart op 9 december mijn algemene opmerking betreft op de broeders van de anti-Open-Brief-beweging en zegt: Ik meen te weten dat zij niets heimelijks doen, dan mag ik toch zeker op dat artikel van

9 december wel reageren met dat verhaal van 29 november: de koffievizite in Oostelijk Flevoland?

Maar als ds Goedhart nog meer wil weten: Er is in Kampen jarenlang HEIMELIJK doir een groep in de gemeente gewerkt. Op geheim gehouden visites en bijeenkomsten van de z.g.n. gesprekskring, die daarnaast ook openlijk optrad, door lectuur-verspreiding, openbare samenkomsten, waarin hoogleraren en dienaren van-elders spraken, tenslotte door zaterdagavondse Bijbellezingen van prof. J. Kamphuis. Dat HEIMELIJK was er: tot de gesprekskring werd slechts toegelaten wie van een bepaalde kleur was. Dat HEIMELIJK was niet te achterhalen. Het OPENLIJK werd door de kerkeraad geduld: de gesprekskring kon vergaderen in zalen van de kerk, haar openbare samenkomsten per advertentie aankondigen in de kerkbode. De broeders hebben nooit open en frank hun bezwaren tegen de leer, in de kerk van Kampen geleerd in de kerkelijke weg aan de orde gesteld, met uitzondering van één broeder, die zich met een klacht over een catechisatieboekje richtte tot de classis en de particuliere synode, nul op het rekest kreeg op alle punten en tenslotte in Amersfoort-West op één punt de winst boekte dat de synode uitsprak dat het niet juist is wanneer in dat boekje staat dat het eeuwige leven d.i. de volkomen zaligheid, pas begint na de jongste dag.”

Maar voor de rest: heel de kerkscheuring in Kampen van 21-6-1967 is HEIMELIJK voorbereid.

Tenslotte: ds Goedhart stelt hetgeen br. G. H. v. d. Vegte schreef tegenover mijn verhaal als een authentiek verslag. Mijn verslag was dus niet authentiek. Maar, geachte collega, ik schreef helemaal geen verslag, dus ook niet een authentiek verslag over wat daar op die boerderij met prof. Kamphuis besproken is. Hoe zou ik? Ik ben daar niet bij geweest. En ik heb dus gegist. Het kan best zijn dat ik me ver-gist heb op een enkel punt. Ik schreef b.v. over koffievizite. Het is best mogelijk dat er ook thee geschonken is. Of dat een van de gasten op de vraag van de gastvrouw: Drinkt U koffie of thee?, met een niet onvermaard theologisch hoogleraar heeft geantwoord: „Als ik U niet ontrief, mevrouw, gaarne een kopje chocola.” Voor zo'n vergissing mijn oprechte verontschuldiging.

Maar op één punt vergiste ik mij NIET.

Dat is dit: prof. Kamphuis kwam niet naar Flevoland om eens te praten over de stand van de wintertarwe, de gang van zaken in de vishandel, de bedrijfsverzekering of zo iets, maar hij kwam daar praten over het feit, dat de kerkeraad van Flevoland de ouderlingen Van Dijk en Gritter, de ouderlingen die prof. Kamphuis „volgden” niet als ambtsdragers van de Gereformeerde Kerk van Kampen erkent.

Hij kwam de broeders daarin leren.

Dat is zijn zaak.

Het is de zaak van de broeders, die dat onderwys begerden.

Maar, ook dat blijkt uit het authentiek verslag van br. v. d. Vegte, het gebeurde HEIMELIJK. Doch het is op wonderlijke manier ontdekt. En wanneer tenslotte br. v. d. Vegte de vraag stelt: Waarom mag ds Visee via Opbouw wel voorlichting geven in de huizen van de gemeentelieden van Dronten en waarom mag prof. Kamphuis niet in één huis „vragen beantwoorden”?, dan zeg ik: wat ik via Opbouw doe, doe ik OPENLIJK en wat prof. Kamphuis deed, dat deed hij HEIMELIJK.

Dat is het punt.

Prof. Kamphuis deed dat in de kerk van Dronten, buiten medeweten van de „Engel der gemeente”.

G. Visee

Het Gereformeerde presbyteriale kerkrecht kent geen ander bestuur dan den kerkeraad en den kerkeraad alleen, omdat alleen de kerkeraad de samvergadering is van de door Christus ingestelde ambtsdragers. In de plaatselijke kerk zijn dienaren des Woords, ouderlingen en armverzorgers, als van Christuswege met dienende macht beklede personen; en deze met macht beklede personen; komen in de kerkeraad saam, om gezamenlijk hun macht en dienst uit te oefenen. Zo is dus de kerkeraad inderdaad een bestuur over de plaatselijke kerk; maar een ander of hoger bestuur is er niet.

A. Kuyper

Een brief . . .

's-Gravenhage-Z.W.. De kerkeraad van de Ger. Kerk van 's-Gravenhage-Z.W. zond aan de leden van deze kerk de volgende brief:

Naar aanleiding van uit de gemeente ingekomen brieven, waarin zaken worden aangevoerd, die de hele gemeente raken, wil de kerkeraad de gemeente in kennis stellen van de houding, die hij meent om 's Heren wil te moeten aannemen in de kritieke situatie, waarin de Geref. Kerken zich bevinden.

Het is meer dan een half jaar geleden, dat er twee brieven binnenkwamen, waarin de kerkeraad werd verzocht, het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-West om de wettige afgevaardigde Ds. B. J. F. Schoep weg te zenden, niet voor vast en bondig te houden. De kerkeraad besloot toen af te wachten, hoe de Generale Synode zou reageren op de besluiten van de te houden P.S. van Noord-Holland.

Intussen kreeg de kerkeraad ook te maken met de uitspraak van de Gen. Synode, niet te voldoen aan de verzoeken tot revisie van de uitspraak van de vorige Gen. Synode inzake „schorsing zonder naastgelegen gemeente”, en met het besluit van de (juni-) classis 's-Gravenhage om de afvaardiging van de raad van 's-Gravenhage-Loosduinen niet in haar vergadering te ontvangen en met het besluit van diezelfde classis om de afvaardiging van de kerkeraad p.a. br. J. Hensen wél te ontvangen.

1. De kerkeraad is verontrust over het besluit tot wegzending van Ds. Schoep, nadat hij als synodelid was ontvangen en instemming had betuigd met de drie formulieren van enigheid. De Part. Synode van Noord-Holland had Ds. Schoep gekozen als afgevaardigde en geen der leden van deze synode had tegen de afvaardiging van Ds. Schoep bezwaar gemaakt; ook niet de ouderling, die op de Gen. Synode instemde met de wegzending van Ds. Schoep.

Met het besluit om Ds. B. J. F. Schoep heen te zenden heeft de Gen. Synode in feite de kerkeraad van Amstelveen, de classis Amsterdam, die Ds. Schoep naar de P.S. afvaardigde en de Part. Synode van Noord-Holland, die hem naar de Gen. Synode zond, in staat van beschuldiging gesteld.

Zonder dat de „Open Brief”, die o.a. door Ds. Schoep was ondertekend, in de kerkelijke weg op de synode-tafel was gebracht, en zonder dat dus de afgevaardigden zich hadden kunnen beraden op de behandeling van de Open Brief, is de Gen. Synode ertoe overgegaan, deze te bespreken en te veroordelen.

De Gen. Synode sprak uit, dat instemming met de belijdenis onvernegbaar is met de ondertekening van de Open Brief.

Door de wegzending van Ds. Schoep op deze grond heeft de Gen. Synode ook aangaande de andere 18 predikanten, die de Open Brief hadden ondertekend, uitgesproken, dat zij niet trouw zijn aan hun ondertekening van de belijdenis.

Deze uitspraak van de Synode is dan ook inderdaad een stimulans geweest om met andere ondertekenaars te gaan „handelen”.

Nu heeft Prof. S. Greijdanus ons in zijn „Schriftbeginselen van Kerkrecht” duidelijk geleerd, dat de meerdere kerkelijke vergaderingen generlei eigen bevoegdheid of zeggenschap en macht van regeling, ingrijpen, censuur, schorsing, afzetting, in of over enige kerk, tot haar behorende, hebben, en dat alle dergelijk ingrijpen niets is dan menselijke, ongeoorloofde, hiërarchische aanmatiging. (blz. 14).

Geen enkele kerk had de Open Brief ter synodetafel gebracht. Door die brief toch te gaan behandelen en veroordelen, heeft de Gen. Synode zich schuldig gemaakt aan heerschappij-voering over de kerken.

De P.S. van Noord-Holland heeft getracht de Gen. Synode te bewegen, van haar heilloze weg terug te keren en alsnog Ds. Schoep te ontvangen. Het heeft niet mogen baten. Men heeft zelfs het bestaan te zeggen, dat de P.S. van Noord-Holland heerschappij voerde, omdat zij Ds. Schoep aan de G.S. opdrong als afgevaardigde(!).

Hoever de (on)kerkelijke zuiveringsactie gekomen is, kan men zien uit de volgende feiten:

- De Senaat van de Hogeschool is op grond van de synode-uitspraak gekomen tot het at-testen-besluit, waardoor reeds enige studenten in moeilijkheden zijn gekomen;
- De G.S. heeft geweigerd, de door de P.S. van Noord-Holland gestelde voordracht voor een primus- en secundus-curator, Ds. J.

- Meester en Ds. C. P. Plooy, te aanvaarden;
- De G.S. heeft de namen van verscheidene broeders geschrapt van de lijst van deputaten.

Niet alleen de broeders, die de Open Brief hebben ondertekend, maar ook zij, die tegen die brief bezwaren hebben, maar de ondertekenaars willen blijven aanvaarden als broeders in de Here, worden gewantrouwd en uitgerangeerd.

De kerkeraad wil u duidelijk zeggen, dat hij om Christus' wil zich hieraan niet schuldig wil maken.

De kerk is geroepen tot Schriftuurlijke tucht-oefening, d.w.z. dat ze uit haar midden wegdoet wie niet deugt (1 Kor. 5:13 en voorafgaande verzen). Maar broeders zijn geroepen elkander te aanvaarden, zoals ook Christus ons aanvaard heeft tot heerlijkheid Gods (Rom. 15:7). En wat het niet meer aanvaarden van ambtsdragers betreft, wij mogen alleen dan een broeder niet langer als ambtsdrager aanvaarden, wanneer het duidelijk is, dat de Here Jezus Christus Zelf hem niet langer in zijn ambtsdienst gehandhaafd wil zien. De kerkeraad zou het toejuichen, als t.z.t. in deze zin een beroep op de volgende synode zou worden gedaan.

2. De kerkeraad heeft ook onoverkomelijke bezwaren tegen de gehandhaafde afzetting van Ds. A. van der Ziel te Groningen-Zuid.

Tucht behoort er geoefend te worden in de kerk van Christus, maar alleen naar de wil van haar Koning. En orde moet er zijn in de kerk van Christus, maar we zullen ons wel moeten wachten af te wijken van hetgeen ons Christus, onze enige Meester, geordineerd heeft (N.G.B., art. 32).

Daarom spreekt de K.O. in art. 79 ook uit, dat dienaren van het Woord, ouderlingen of diakenen zullen worden gecensureerd, wanneer zij een openbare grove zonde bedrijven, die der Kerk schandelijk of ook bij de Overheid strafwaardig is. Art. 80 noemt dan een aantal tuchtwaardige zonden, maar een K.O. kan niet alle tuchtwaardige zonden noemen; daarom wordt er nog aan toegevoegd: in het kort, al de zonden en grove feiten, die de bedrijver voor de wereld eerloos maken, en in een ander gewoon lidmaat der Kerk der afsnijding waardig zouden gerekend worden.

Daarom hebben we er bij de onrechtmatige tuchttoefeningen in 1944 en volgende jaren steeds op gewezen, dat dit de ernst is van een afzetting, dat een afgezette ambtsdrager, die in zijn zonde volhardt komt te staan buiten het koninkrijk der hemelen.

Bovendien is aangenomen, dat schorsing in de dienst zal geschieden door voorgaand oordeel van de kerkeraad derzelve en der naastgelegen gemeente. Dat voorschrift is van hoge betekenis ter waarborging van een onpartijige en billijke rechtshandel en het past als zodanig op eigen wijze toe wat de Schrift in dezen leert (o.a. Num. 35:9-34; Deut. 16:18-20).

Daarom heeft de kerkeraad aan de Gen. Synode van Amersfoort-West verzocht, uit te spreken, dat de kerkeraad van Groningen-Zuid door de schorsing van Ds. A. van der Ziel zonder voorgaand instemmend oordeel van de kerkeraad van Groningen-Noord gehandeld heeft in strijd met het voorschrift van art. 79 K.O. en — daar dit voorschrift op eigen wijze toepast wat de Schrift in dezen leert — zo ook in strijd met de Schrift.

Dat er zeer veel van die revisie-verzoeken op de tafel van de G.S. zijn gelegd, bewijst wel, dat deze tuchttoefening bij zeer veel kerken en kerkleden geen weerklank vond.

Helaas heeft de Gen. Synode uitgesproken, dat zij aan de verzoeken tot revisie niet voldoet.

De kerkeraad blijft bij zijn overtuiging, dat in deze tuchttoefening niet is gehandeld naar het recht, dat gefundeerd is in de Heilige Schrift.

Dit houdt niet in, dat de kerkeraad van oordeel is, dat Ds. Van der Ziel goed gehandeld heeft; dat kan hij uiteraard niet beoordelen. Evenmin houdt het in, dat de kerkeraad van oordeel is, dat de Tehuisgemeente een goede koers vaart. Maar zodra het om afzetting van de dienst gaat, is het eis, dat we durven zeggen: wij sluiten uit, omdat Christus uitsluit; wij stoppen, zoveel het aan ons ligt, de mond toe, die Christus gesloten wil hebben; wij binden op aarde, wat Christus bindt in de hemelen en wij keuren der afsnijding waardig, die Hij beveelt uit te sluiten met de sleutelen des hemelrijks.

Zó durft de kerkeraad niet te oordelen aangaande Ds. Van der Ziel. Daarom houdt hij zijn

afzetting niet voor vast en bondig.

3. In de derde plaats wil de kerkeraad u inlichten over zijn houding inzake de door de (juni) classis 's-Gravenhage genomen besluiten ten opzichte van de Geref. Kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen.

Op 15 juni j.l. besloot de classis de afvaardiging van de raad van 's-Gravenhage-Loosduinen niet in haar vergadering te ontvangen, omdat de kerkeraad van 's-Gravenhage-Loosduinen geen gevolg gaf aan de classis-uitspraken d.d. 22-10-'66 en 2-3-'67, zonder van deze uitspraken revisie te vragen of in appél te gaan bij de meerdere vergadering; daarmede handelde de kerkeraad volgens de classis in strijd met art. 31 K.O. en in strijd met zijn belofte, vervat in zijn credentie-brief.

De afgevaardigden van onze kerkeraad hebben op die classis-zitting gevraagd: Wat houdt een dergelijk besluit in? Betekent het, dat de Here Jezus Christus, het Hoofd van de kerk, de gemeenschapsoefening met de kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen verbiedt?

Ook is op die zitting van de classis uit de Schrift aangetoond, dat Christus Zelf er niet zo spoedig toe overgaat, de gemeenschap met een kerk te verbreken. De kerkeraad wil u wijzen op wat Calvijn schrijft in zijn Institutie: „Onder de Corinthiërs hadden niet weinigen gedwaald, maar bijna het gehele lichaam was door besmetting aangetast; er was niet slechts één soort van zonde, maar zeer vele; en het waren geen lichte dwalingen, maar er waren gruwelijke schanddaaden; er was niet alleen bederf van zeden, maar ook van de leer. Wat doet nu de heilige apostel, dat is het instrument van de hemelse Geest, door wiens getuigenis de kerk staat en valt? Zoekt hij een scheiding van hen? Verstoot hij hen uit het Rijk van Christus? Treft hij hen met de laatste bliksem der vervloeking? Hij doet niet alleen niets van deze dingen, maar hij erkent en predikt, dat zij is een kerk van Christus en een gemeenschap der heiligen. Indien onder de Corinthiërs de kerk blijft, waar twisten, secten en ijver woeden, waar geschillen en kijverijen zijn, gepaard met hebzucht, waar openlijk een schanddaad goedgekeurd wordt, die zelfs in de ogen der heidenen verfoelijk zou zijn, waar onbeschaamd de naam van Paulus wordt beschimpt, die zij als een vader hadden behoren te vereren, waar sommigen de opstanding der doden bespotten, met welker omverwerping het gehele evangelie instort, waar Gods gaven de eergierigheid en niet de liefde dienen, waar zeer veel onbetamelijk en onordelijk gedaan wordt; en wanneer de kerk dan daarom blijft, omdat de dienst des Woords en der sacramenten daar niet versmaad wordt: wie zou dan de naam van kerk durven ontnemen aan hen, aan wie niet het tiende deel van die misdaden kan worden ten laste gelegd?” (Institutie, boek IV, hfdst. I, par. 14).

Ondanks veel zonden en ellendigheden wordt die kerk van Corinthe door Paulus aangesproken als de gemeente Gods te Corinthe, de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen (1 Kor. 1:2) en getuigt Paulus van haar: Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden (1 Kor. 12:27).

Het besluit van de classis komt neer op verbreking van de band der gemeenschap in Christus.

De kerkeraad is van oordeel, dat zo'n diep-ingrijpend besluit alleen dan door de kerken mag worden erkend, wanneer is aangetoond, dat de kerkeraad van 's-Gravenhage-Laasduinen hardnekkig weigert te doen naar het Woord van God.

De kerkeraad is overtuigd, dat de classis 's-Gravenhage in haar zitting van 15 juni 1967 van de ordinantie van onze enige Meester is afgeweken.

Ook heeft de kerkeraad ernstig bezwaar tegen het besluit van diezelfde classis in haar zitting van 17 augustus j.l. om de afvaardiging p.a. br. J. Hensen in haar vergadering te ontvangen.

Het hoofdbezwaar van de kerkeraad richt zich tegen het feit, dat hier afgevaardigden zijn ontvangen van een kerkeraad, die ontstaan is, doordat drie ambtsdragers zich hebben afgescheiden van de kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen en een tegen kerkeraad hebben gevormd.

Wij belijden wel in art. 28 N.G.B. als het ambt van alle gelovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen, die niet van de kerk zijn, maar in datzelfde artikel wordt door de kerk beleden, dat al degenen, die zich van de kerk afscheiden of niet daarbij voegen, tegen de ordinantie Gods doen.

Zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn — bij deze woorden verwijst de N.G.B. naar Jes. 52:11, waar de profeet de ballingen

in Babel toeroept: Vertrekt, vertrekt, gaat uit van daar; raakt het onreine niet aan, gaat weg uit haar midden; dat is volgens de kanttekening: gaat uit van Babel in Chaldea; ook uit het geestelijke Babel, namelijk uit het rijk van de duivel en van de anti-Christ; reden waarom ook verwezen wordt naar Openb. 18:4, waar na de beschrijving van de val van Babylon Gods volk wordt toegeroepen: Gaat uit van haar, Mijn volk, opdat gij geen gemeenschap hebt aan haar zonden en niet ontvangt van haar plagen.

Slechts dan, wanneer wij op grond van Gods Woord moeten zeggen: hier is niet meer de kerk van Jezus Christus, zijn wij van Godswege geroepen ons af te scheiden.

Calvijn schrijft in overeenstemming met het onderwijs van de Schrift, dat de kerk, zolang ze blijft bij de zuivere bediening des Woords en het zuivere gebruik in de bediening der sacramenten, nooit verworpen mag worden, ook al is ze overigens vol van fouten. „Ja zelfs zal er in de bediening van de leer of der sacramenten enige fout kunnen insluipen, zonder dat die ons van haar gemeenschap behoort te vervreemden. Want de hoofdstukken der ware leer zijn niet alle van één gestalte.” (Inst.,boek IV, hfdst. I. par. 12).

De classis had dan ook in haar zitting van 17 aug. 1967 de broeders Hagg en Hensen niet mogen aanvaarden als afgevaardigden van de Ger. Kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen.

Daarom heeft de kerkeraad een revisie-verzoek ingediend bij de classis 's-Gravenhage, die 5 okt. j.l. is geopend.

De kerkeraad blijft dan ook Ds J. W. Verheij erkennen als dienaar des Woords en zal de gemeenschap met de kerkeraad van 's-Gravenhage-

Loosduinen, p.a. br. J. H. Strating, niet verbreken.

Hij is van oordeel, dat afscheidingen als in Amstelveen, Amsterdam-C., Baarn, Overschie en andere plaatsen, op grond van Gods Woord, zoals beleden in art. 28 N.G.B., te veroordelen zijn.

De kerkeraad acht zich geroepen u dat te zeggen, en hij doet dat, bevend voor de macht en de heerlijkheid van Christus, Die de zeven sterren in Zijn rechterhand houdt en Die niet duldt, dat dienaren van Zijn Woord, ouderlingen en diakonen van ontrouw worden beschuldigd, als het bewijs ontbreekt, dat zij weigeren zich te onderwerpen aan het Woord van de Here.

Broeders en zusters, Uw kerkeraad wil zich gaarne onderwerpen aan het Woord en de wil van de Koning der Kerk, en spreken en handelen in overeenstemming met de belijdenis der Geref. Kerken en zich houden aan de K.O.

Juist daarom houdt hij u het bovenstaande voor.

Wat de gevolgen van deze positiekeuze zijn, daarover behoeven we niet bezorgd te zijn. Dat geven we rustig over in de hand des Heren. Als we ons houden aan Zijn Woord, dan zal Hij met ons zijn en ons de weg wijzen, die we hebben te kiezen. De kerkeraad wekt u van harte op, uw vertrouwen op de HERE te stellen en niet bevreesd te zijn voor mensen.

Vrees voor mensen spant een strik, maar wie op de HERE vertrouwt, is onaantastbaar (Spr. 29:25).

Den Haag, 30 november 1967.

Namens de kerkeraad,
J. Waagmeester, praeses
I. P. de Ruyter, scriba

... en nog een brief

In de kerk van Utrecht richtten een aantal broeders van de kerkeraad (de minderheid) zich met een brief tot de leden der gemeente om te protesteren tegen het feit dat op zondag 17 december ds. J. Keizer van Brouwershaven, een van de ondertekenaars van de Open Brief, in de diensten zou voorgaan. Een zestiental leden van de raad zond de broeders en zusters daarna het volgende schrijven, dat we hier in zijn geheel laten volgen. Het is een ook voor ons leerzame brief.

Hier volgt hij:

Utrecht, 12 december 1967.

Broeders en Zusters,

Vorige week ontving u een brief, ondertekend door 12 leden van de Raad onzer Kerk.

Hetgeen daarin gezegd wordt, maar méér nog hetgeen daarin on gezegd gebleven is, noopt ons tot het schrijven van hetgeen hier volgt.

Van de grote schroom waarover de broeders in de vijfde alinea van pag. 1 gewagen, is ons in de brief zelf niet zoveel gebleken.

Iemand die met grote schroom aan het volvoeren van een taak zich zet, verklaart daarmee, dat hij begint aan iets, waartoe hij zich eigenlijk niet bekwaam acht of waarvan hij weet dat zijn doen ernstige bezwaren kan hebben. Van zo iemand mag men verwachten, dat hij na die uitspraak, nu ook met de meeste voorzichtigheid en de grootste zorgvuldigheid zal te werk gaan.

Van grote schroom getuigt niet de wijze waarop een aantal dienaren des Woords wordt aangediend als „blinde wegwijzers”, „blinden, die blinden leiden, zodat zij beiden in een put vallen”.

Op hen worden dus toegepast de woorden, die onze Heiland gesproken heeft tegen de Schriftgeleerden en de Farizeeën van wie hij in de verzen 13 en 15 gezegd heeft: gij huichelaars, want gij sluit het Koninkrijk der hemelen toe voor de mensen. Immers gij gaat er niet binnen en die trachten binnen te gaan, laat gij niet toe daarin te komen. (Matth. 23:13).

Wee, U, Schriftgeleerden en Farizeeën, gij huichelaars, want gij trekt zee en land rond, om één bekeerling te maken, en wanneer hij het wordt, maakt gij van hem een kind der hel, tweemaal zo erg als gij het zelf zijt.

Door deze brief willen zij (wij citeren) „van Godswege U, Uw kinderen, de gemeente des Heeren alhier” beschermen.

Omdat één van de aldus aangedienden, nl. ds. J. Keizer, a.s. zondag zal voorgaan in de samenkomsten van de gemeente, achten wij ons geroepen hem in bescherming te nemen

tegen de aantasting van zijn goede naam en eer als dienaar van Christus. Wij nemen het niet op voor de „Open Brief”, alsof wij het daarmee in alles eens zouden zijn, maar wij nemen het wél op voor de brs. ondertekenaars voor zover de tegen hen ingebrachte beschuldigingen de toets van de Schrift niet kunnen doorstaan. Wij hebben dit niet gezocht; integendeel: wat zouden we graag hebben gewild, dat dit schrijven achterwege had kunnen blijven. Maar nu een deel van de kerkeraad zich zó heeft uitgesproken naar aanleiding van een namens de kerkeraad tot ds. J. Keizer gericht verzoek, menen wij tegenover hem schuldig te staan, wanneer wij niet krachtig weerspreken wat óver hem, niet tót hem, maar tot U is gezegd.

Allereerst willen wij U er dan op wijzen, dat in de brief van de twaalf broeders wel veel bijbelteksten worden genoemd, om deze voorgangers als „vreemden” voor te stellen, die de kudde misleiden en de schapen en óók de lammeren, aan de verstrooiing prijsgeven, maar dat geen enkele poging wordt gedaan om uit de Heilige Schrift hun zonden aan te wijzen. Wie zo'n oordeel over zijn medebroeders en mede-ambtsdragers durven geven, als hier gebeurd is, zullen toch op z'n minst moeten proberen, dit uit de Schrift te bewijzen.

In de tweede plaats willen wij iets opmerken over hetgeen wél van hen wordt gezegd. Op blz. 3 bovenaan wordt geponerd, dat zij het „gezegend werk van onze Heere Jezus Christus in de Vrijmaking miskennen en in het Schriftgetrouw en dankbaar waarderen en aanvaarden van dit werk een hinderpaal zijn voor de eenheid van onze kerken”.

Dat wordt gezegd van broeders die in de „Open Brief” hebben geschreven: „Niet, dat wij geen goed vertrouwen hebben in onze Heere Jezus Christus met betrekking tot de daad der Vrijmaking, die wij in 1944 stelden in gehoorzaamheid aan zijn geboden. Wij erkennen ook, dat deze gehoorzaamheid door de Heilige Geest is gewerkt, Die ons de ongerechtigheid in het kerkelijke handelen van toen deed zien en kracht gaf om er mee te breken”.

Die óók betuigen: „Wij begeren geen beëindiging van afzonderlijk vrijgemaakt kerkelijk leven, tenzij God ons anders aanwijst”.

Is dát een miskenning van de Vrijmaking? Wat de briefschrijvers wél verwerpen is het zich laten beheersen door een **beschouwing** over de Vrijmaking. Mag dat niet? Zij willen niet gebonden zijn aan een opvatting van anderen over de Vrijmaking, omdat zij zich alleen gebonden willen weten aan Gods Woord en de confessie.

Ja, maar die confessie! Ze willen toch niet belijden, dat de Vrijmaking is geweest een zich voegen bij de ware kerk? Wij vragen: Was dát de Vrijmaking? Of was het de verwerping van bovenschriftuurlijke bindingen om te kunnen BLIJVEN wat we WAREN? We hadden ons in 1944-45 nergens bij te voegen, want we behoorden reeds tot de kerk en zijn daarbij gebleven. Dát was de Vrijmaking en het is in vele toonaarden bezongen en zó is het officieel medegedeeld aan de Hoge Overheid „dat de Kerken, die zich hebben vrijgemaakt van de zondige besluiten van de Synodes 1939-1943 en 1943-1946, den alouden grondslag van het aloude kerkverband hebben bewaard, en mitsdien gebleven zijn wat ze waren, nl. „DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND” (G.S. van Groningen 1946, acta art. 254).

Is men, zoals de twaalf broeders schrijven, een blinde wegwijzer geworden als men zegt: De Vrijmaking was iets anders dan de Reformatie van de 16e eeuw en dan de Afscheiding en de Doleantie? Wie toen gehoorzaam was bleef niet Rooms of Hervormd maar werd: GEREFORMEERD. Wie in 1944-45 gehoorzaam was, blééf — wat hij al was geweest: GEREFORMEERD!

Ja, maar in de „Open Brief” wordt de belijdenis toch disputabel gesteld? Zo wordt het beweerd op blz. 3 onderaan. Bewéerd, maar niet bewézen. Het woord „ieder” wordt onderstreept, het woord „opnieuw” echter niet. Men zou er gemakkelijk overheen kunnen lezen. De vraag of het historische fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de „heilige algemene christelijke kerk” is geen vraag van nieuwlichters, maar een aloude vraag, die steeds aan de orde is geweest en die door prof. dr. H. Bavinck aldus is beantwoord: „Evenmin als één enkele kerk, hoe zuiver ook, met de algemene kerk samenvalt, mag éne belijdenis, hoe ook naar Gods Woord gezuiverd, met de christelijke waarheid zich vereenzelvigen”. Bavinck hoort toch niet onder de „vreemden” en de „blinde wegwijzers”? Bavinck geeft een antwoord, waar de ondertekenaars van de „Open Brief” alleen maar vragen.

En is het geen vraag? Staan — om nu maar „dicht-bij-huis” te blijven — de Christelijke Gereformeerde Kerken niet op het fundament van de heilige algemene christelijke kerk, omdat zij inzake art. 36 N.G.B. belijden hetgeen door een van onze Generale Synodes als onschriftuurlijk is afgewezen? En stonden de Gereformeerde Kerken niet op dat fundament, vóór deze inkorting van art. 36? En stond ds. J. C. Sikkel niet meer op dat fundament, toen hij weigerde de verandering van dit artikel te erkennen en blééf belijden hetgeen hij vóór 1905 beleden had?

En moet niet ieder, die werkelijk ernst maakt met de belijdenis, die in art. V. zelf zegt, dat wij alléén de boeken van de Heilige Schrift ontvangen hebben als heilig en kanoniek, om ons geloof daarnaar te regelen, daarop te gronden en daarmee te bevestigen en dat we, zoals de belijdenis in art. VII zelf zegt, gener mensen geschriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijk mogen stellen met de Goddelijke Schriften, zich voortdurend deze vraag blijven stellen?

In geen enkel opzicht is dit een disputabel stellen van de belijdenis, doch alleen een herinnering aan de waarheid, dat de belijdenis appellabel is aan de Heilige Schrift, d.w.z. altijd weer te toetsen aan de enige regel des geloofs.

In de derde plaats iets over het bezwaar dat in 't bijzonder het voorgaan van ds. J. Keizer betreft, nl. dat hij „nadat de Generale Synode van Amersfoort-West de bezwaren tegen de besluiten van de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven inzake ds. A. van der Ziel had afgewezen, toch is voorgegaan in de diensten belegd door de zgn. Tehuis-Gemeente, daarmee de beslissingen van genoemde Synodes van generlei waarde achtend”.

Het is ons onbegrijpelijk, dat broeders die zeggen op te komen voor de vrijmaking, dit kunnen aanvoeren als argument om een predikant de toegang tot de kansel te ontzeggen. Alsof er geen art. 31 in onze K.O. stond. Toen destijds de G.S. van 1943-1946 alle bezwaren tegen de leeruitspraken van haar voorganger had afgewezen, en o.a. kandidaat H. J. Schilder weigerde zich naar die uitspraken te voegen, is hem de toegang tot de kansel belet. En juist DIE DAAD, de weigering hem

toe te laten, is één van die dingen geweest, waartegen wij, in gehoorzaamheid aan Gods geboden, „NEEN” hebben gezegd, omdat we GEREFORMEERD wilden blijven, óók in de kerkregering. En zo moest de raad „neen” zeggen tegen de poging, de kansel voor ds. J. Keizer te sluiten, juist omdat het er om gaat, het Gereformeerd karakter van de kerk te eerbiedigen, inplaats van dat Gereformeerd karakter, zoals hem verweten wordt, in geving te brengen.

Aan het eind van de brief wordt de preek van ds. Visser over zondag 12 H.C. door de broeders in verband gebracht met het voorgaande.

Wij menen hen goed te verstaan, als we daarin lezen dat volgens hen, óók door het kerkeraadsoordeel over deze preek, het Gereformeerd karakter van de kerk in het geving is gebracht, gelet ook op de klacht die tegen de preek werd ingebracht, nl. dat daarin een wettige plaats voor afwijking van de belijdenis binnen onze kerken is bepleit.

Het bepleiten van een wettige plaats voor afwijking van de belijdenis wordt door ds. Visser veroordeeld en hij ontkent ten stelligste dat hij dat in de bewuste preek gedaan heeft. Wij kunnen in deze preek slechts beluisteren, dat ook daarin de belijdenis erkend wordt als Schriftgetrouw en dat het dus naar het Woord des Heeren is, wanneer de leden der gemeente worden vermaand als Christenen, die deelhebben aan de zalving van Christus, met een vrije en goede consciëntie te leven. Deze vermaning werd door ds. Visser concreet gemaakt, doordat hij u de vraag heeft voorgelegd of het u mogelijk is met een vrije en goede consciëntie te danken, zowel

voor het feit dat iemand die betuigt met de confessie in te stemmen, niet geaccepteerd wordt als afgevaardigde ter G.S. als ook voor het feit dat iemand, die verklaard had, NIET in alles met de confessie in te stemmen, met vreugde werd ontvangen. En of u nog kunt staan voor hetgeen in de dagen van de Vrijmaking bij herhaling is betuigd, dat we niet anders begeren, dan een kerk waarin gelijkelijk plaats is voor allen, die er voor de scheuring een plaats hadden. Iets anders dan de noodzaak voor allen die Christenen genaamd worden, te strijden met een vrije en goede consciëntie, is in de gewraakte preekpassages door ds. Visser niet bepleit.

Broeders en zusters, wij hebben dit schrijven niet al te lang willen maken. Er zou nog heel wat meer gezegd kunnen worden. Alleen dit nog.

Juist in de uitspraak van de kerkeraad, dat strijdigheid van de „Open Brief” met Schrift en Belijdenis niet is aangetoond, heeft hij bevestigd hetgeen reeds eerder door hem was uitgesproken, nl. dat in de kerk geen wettige plaats is voor afwijking van de belijdenis.

De broeders mogen zich op blz. 4 van hun brief afvragen: „Achten wij ons metterdaad nog gebonden aan de op de Schrift gegronde formulieren van Enigheid?”

Wij voor ons maken daarvan geen vraag. Wij hopen en bidden dat u dat ook niet doet, maar dat u met ons wilt blijven gaan de oude weg van Mozes en de profeten, die in onze Heere Jezus Christus een altijd nieuwe en levende weg is, die Hij ons ingewijd heeft, door het voorhangsel, dat is, Zijn vlees. (Hebr. 10 : 20).

Rondom de „Open Brief”

(I)

Amice,

Toen ik enige tijd geleden met 11 broeders een brief schreef naar de Generale Synode was ik niet zo onnozel te veronderstellen, dat iedereen het met deze brief eens zou zijn. Nu inmiddels enkele maanden zijn verstreken is het wel duidelijk, dat dit ook niet het geval is. Dat feit heeft me dus beslist niet verbaasd. Wat me wel heeft bevreemd en teleurgesteld is, dat het onder ons blijkbaar steeds moeilijker wordt naar elkaar te luisteren. En wanneer we niet naar elkaar luisteren, zullen we elkaar ook nooit verstaan.

Daarom was ik zo blij met jouw brief. Je hebt je afgevraagd, of het wel goed was, dat ik die brief schreef. Je stelt het wel niet zo duidelijk, maar eigenlijk ben je er wat ongerust op, dat ik — om het met je eigen woorden te zeggen — de Open Brief en de schrijvers ervan in bescherming neem. Dát heb jij er tenminste uit opgemaakt. En je merkt terecht op, dat het mogelijk is, dat je je vergist.

Nogmaals: 'k was blij met je brief. Je probeert met te verstaan. Daarin onderscheid je je wel duidelijk van vele anderen, die in de brief van de 12 broeders dingen lezen die er helemaal niet instaan. Er is zelfs geschreven, dat de gedachten in deze brief tenslotte zullen leiden naar de leervrijheid; er is gezegd dat de schrijvende broeders het met het negende gebod niet zo nauw nemen; er is zeer suggestief gesproken en geschreven over „de tweede open brief”, alsof het schrijven aan de Generale Synode wat inhoud betreft wel ongeveer zou overeenstemmen met hetgeen in de „Open Brief” werd gezegd. Kortom: er is over de brief die ik ondertekende, geschreven en gesproken op een wijze, waardoor geheel aan de inhoud van die brief wordt voorbijgegaan. En dus gaat dan ook hetgeen bevoerd werd aan de schrijvende broeders voorbij. Hetgeen betekent dat ik die „kritiek” rustig kan laten voor wat ze is. Zulke „kritiek” ráákt me niet. Zulke „kritiek” is ook niet liefdevol.

Dit waren zo enkele opmerkingen vooraf. 't Is mijn bedoeling nl. je in deze brief wat te schrijven over hetgeen zich rondom de „Open Brief” afspeelt. Ik zal daarin niet volledig zijn, maar wel hoop ik je duidelijk te kunnen maken waaróm ik schreef zoals ik schreef.

Ik wil dan beginnen met iets over te ne-

men van hetgeen door ds. J. A. Vink geschreven werd in het C.J.B. van 12 juni 1959; ds. Vink schreef over de vraag „of we over de Vrijmaking wel mogen spreken als over een reformatie” en hij merkte toen het volgende op:

„De zaak zelf is niet nieuw. In de eerste, zeer bewogen tijd, na de Vrijmaking kwam deze vraag ook wel naar voren. Niet zozeer uit eigen kring, als wel uit de kring dergenen, die b.v. op vergaderingen waarin voorlichting werd gegeven over de Vrijmaking, het recht en de roeping tot vrijmaking meenden te moeten bestrijden.

Maar wie in die dagen door de crisis heen tot vrijmaking werd geleid, die wist zich werkelijk meegenomen op geen andere dan op een weg van reformatie. En dankte daar de HERE voor. In de kerk en thuis.”

Ik liet enkele regels vet drukken, omdat ik het hiermee hartelijk eens ben.

In 1961 schreef ds. Vink nog eens over deze dingen naar aanleiding van een door enkele broeders geschreven open brief aan de hoogleraren dr. H. N. Ridderbos en J. Kamphuis.

„Wát was is 1944 de grote smart en waar lag je in die tijd wakker van? Het kwam toch hier vandaan, dat je de grote ontbinding in de kerk zag komen, omdat de kerkelijke papieren: de heilige Schrift, de belijdenis-geschriften, de kerkenordening „als niets geacht” werden! Er werd geen bewijs toegestaan of er werd geen beroep gehonoreerd op het Woord van God. De Vrijmaking was niet negatief in deze zin, dat we bepaalde kerkelijke leiders niet meer konden volgen, maar dat we zeer positief Christus moesten en mochten volgen, Die ons uitleidde uit het diensthuis der menselijke en vleselijke normativiteit.”

Het zal je zo direct al wel duidelijk zijn, waarom ik nogal bezwaar heb tegen de wijze waarop in de „O.B.” over de Vrijmaking wordt geschreven. Want wat ik hierboven aanhaalde van ds. Vink wordt door de ondertekenaars van de „Open Brief” als „vrijmakingsgeloof” betiteld. 'k Geloof, dat ze hiermee geen recht doen aan de broeders, die de Vrijmaking zó hebben beleefd en er vandaag nog precies zo over denken als in 1944 en 1945.

Nu moeten we er echter oog voor hebben, dat de „Open Brief” niet uit de lucht is komen vallen. De schrijvers waren verontrust over de gang van zaken in ons kerkelijk leven. Men kan twisten over het al of niet rechtmatige van deze verontrusting, maar het is een eis van Christelijk geloof deze verontrusting ernstig te nemen. De broeders waren verontrust over de ontwikkelingen met betrekking tot ds. A. van der Ziel; ze waren niet minder verontrust over een uitlating van ds. P. Lok, welke uitlating in „De Reformatie” met instemming werd aangehaald. Ik ben het met ds. G. Janssen van Amsterdam eens, dat de schrijvers van de „Open Brief” niet duidelijk hebben aangegeven, wát er fout was in de tuchttoefening jegens ds. Van der Ziel. Ze geven wel hun beschouwingen weer over de Tehuis-gemeente, maar het is zeer de vraag of die beschouwing wel klopt. Er zijn in Groningen verschillende broeders en zusters, die over de Vrijmaking precies zo denken als hierboven uitvoerig werd weergegeven en die nochtans ernstige bezwaren koesteren tegen de gevolgde procedure bij de schorsing en afzetting van ds. Van der Ziel. Terecht merkte ds. Janssen dan ook op (Bolland, Rondom de „Open Brief”, blz. 69):

„Men zou hiertegen op kunnen werpen, dat er toch zeker bepaalde achtergronden een rol hebben gespeeld in deze droeve tuchtzaak. Achtergronden, zowel bij ds. Van der Ziel als bij de kerkeraad. Wat heeft in deze wereld geen achtergronden? Maar wij hebben met het vonnis als zodanig te maken, dat gemeten moet worden aan de onder ons bestaande normen. De achtergrond bij de kerkeraad mag nog zo goed zijn en die bij ds. Van der Ziel nog zo verkeerd, of ook omgekeerd, maar de normen beslissen. Het vonnis moet voldoende gegrond zijn, anders is het verwerpelijk.”

Dit moeten we maar goed vasthouden. Dan worden we er voor bewaard om vandaag — december 1967 — de schorsing van ds. Van der Ziel te beoordelen naar de inmiddels bekend geworden verklaring van de „synodale” kerkeraden van Groningen en de kerkeraad van de Tehuis-gemeente. Deze verklaring ligt er niet om en het is duidelijk dat er na verloop van tijd geen Tehuis-gemeente meer zal zijn, maar dat doet niets af aan de schuld van de Kerkeraad van Groningen-Zuid, die naar mijn vaste overtuiging zonder voldoende grond de kerkelijke procedure jegens één van haar predikanten heeft gevoerd. De kerkelijke afspraken zullen ook bij tuchttoefeningen moeten worden nageleefd.

Ook al geven de „Open Brief”-schrijvers een m.i. onjuiste tekening van de gang van zaken in Groningen, hun verontrusting behoeft er niet minder om te zijn. Zij menen het wanneer ze zeggen: „Intussen is er bij ons ook groot verdriet, dat in Groningen opnieuw door zonden onder Gods volk de gebrokenheid onder Zijn kinderen is toegenomen.”

En ik ben wel eens bang, dat dat verdriet niet bij allen in onze kerken aanwezig is.

Hiermee laat ik het voor vandaag.

Amice, wil je over wat ik nu schreef vast eens nadenken?

Zaltbommel.

P. C. van Wijk

HEB JE GEHOORD ?

Heb je gehoord dat eenmaal alles vernieuwd zal zijn?
Heb je gehoord dat Jezus borg daarvoor werd in pijn?

Heb je gehoord dat alles aanliep op Hem alleen?
Heb je 't gehoord en lach je ook door je tranen heen?

Heb je gehoord dat leven rijst uit zijn offerdood?
Heb je 't gehoord en geef je ook Hem je onmacht bloot?

Heb je gehoord de belofte dat hij eens blinkend keert!
Heb je 't gehoord en word je ook door verlangen verteerd?

Inge Lievaart.

„De Reformatie, toetssteen en krachtbron der oecumene”

De aanhalingstekens in dit opschrift wijzen op een citaat. Het is dan ook de titel van een referaat, in 1957 gehouden, door prof. dr Th. L. Haitjema, in Woudschoten, voor de jaarvergadering van de Confessionele Vereniging. Later in druk uitgegeven voor de abonees van „Kerk en Theologie”.

Toen ik dezer dagen dit geschriftje van Haitjema weer eens in handen kreeg en herlas, viel me ineens op de frappante overeenkomst met de vragen in de „Open Brief” aan de orde gesteld. Tot in de terminologie toe trof mij de overeenkomst met de problematiek, die onze kerken tot aan (hier en daar over) de rand van een scheuring brengt. Daarom leek het me niet ondienstig hier een korte weergave te geven van Haitjema's referaat. Het zou de discussie onder ons kunnen verzakelijken en op hoger peil kunnen brengen, als we allen eens zwegen en wilden luisteren naar een stem van buiten onze kring en bovendien van 10 jaren geleden. Persoonlijk is me altijd bijgebleven de verfrissende invloed van een referaat van ds Woelderink voor de studenten, ik meen in 1944, midden in het afmattend klimaat van interne, langzamerhand uitzichtloze discussies.

Men had prof. H. verzocht te spreken n.a.v. een brochure van de toen nog romaniserende, maar sindsdien rooms-katholiek geworden dr H. v. d. Linde: „De komende oecumenische Kerk”. Annex hiermee gaat een bestrijding door prof. H. van de romaniserende liturgische beweging in de herv. kerk.

De vraag is: hoe bezien we de **katholiciteit van de Kerk?**

De liturgische beweging wil hervormd en katholiek verbinden. Het is volgens H. nu maar de vraag, wat men onder katholiciteit verstaat. Ook wij, aldus H., doen als hervormden belijdenis van de ene heilige katholieke Kerk, „als onder zich begrijpend het meest wezenlijke van wat wij kunnen zeggen van onze Herv. Kerk.”

Dr H. v. d. Linde bepleit nu in zijn brochure „opname van de bijdrage van alle denominaties ter wereld in een vol gerealiseerde Katholiciteit, gebouwd op de herenigde katholieke traditie van Oost en West”.

In deze zin genomen bevat de verbinding hervormd-katholiek volgens H. een innerlijke tegenspraak. En hij stelt er lijnrecht tegenover de titel van zijn referaat: de reformatie toetssteen en krachtbron der oecumene.

Direct zal men hem tegen kunnen werpen: van toetssteen en krachtbron spreken kinderen van de reformatie toch alleen en uitsluitend met het oog op de H. Schrift! Deze is toch norm en bron voor alle belijden der waarheid.

Maar H. bedoelt niet de reformatie als historisch en cultureel verschijnsel, zoals ze dus historisch reilde en zeilde, tot norm en bron van de Una Sancta te maken. Dat zou niet mogen. Maar het wordt anders, als wij met „Reformatie” bedoelen, zegt H., „dat goddelijk ingrijpen in de geschiedenis van kerk en wereld en mensheid, waarvan ik zou willen zeggen, dat in die reformatorische beweging beslissingen gevallen zijn, die onherroepelijk zijn. Met name voor ons, die als belijdende leden van een reformatorische kerk weten, hoe zij door de Geest en het Woord gebracht werden tot het geloof in één Heer, één doop, één belijdenis van de ware Kerk van Christus, over heel de wereld verspreid. Als gerechtvaardigde goddelozen en volmaakte heiligen in Christus, de gekruisigde, opgestane en ten hemel gevaren Heer”.

Dit is eigenlijk H.'s slotwoord, dat ik even naar voren haal, omdat hier in principe zulke belangrijke dingen gezegd worden in verband met de vraag, die onder ons aan de orde gesteld is, over de al of niet normatieve betekenis van de vrijmaking voor heel de oecumene.

I

H. gaat dan allereerst in op een drietal aanklachten, die hij verwacht tegen zijn benoeming van de Reformatie als **toetssteen** der oecumene.

De eerste is die van overmoedige **verabsolutering van de reformatie**.

Is een oecumenisch gesprek nog zinvol als men zo hardnekkig aan dit normkarakter van de reformatie vasthoudt? De reformatie representeren toch hoogstens een bepaald aspect van de volle waarheid in Christus?

H. wil de rechtmatigheid van deze aanklacht niet geheel ontkennen. Reformatorische christenen hebben zich vaak teruggetrokken in de sfeer van de leer, de verstandelijke geloofsformulering, en zichzelf en anderen te weinig getoetst aan de **religie** der herv. belijdenis. Het ging bij de reformatie immers niet om reformatie van het dogmatisch credo, maar om reformatie der religie, aldus H.

Maar vervolgens neemt H. toch sterk positie tegen dr v. d. Linde, die de tijd rijp acht om samen met Rome het herstel van de ene ware katholieke Kerk te zoeken, en prijs te geven „de onevenwichtig sterke protestantse zuurdesem in het oecumenisch gesprek, zoals dat in de Wereldraad van Kerken gevoerd wordt”. Ja, dr v. d. Linde gewaagt van „de doorslaggevende protestantse **ideologie**, die het klimaat van spreken en handelen in de Wereldraad beheerst”.

Vermoedelijk zou dr v. d. L. het spreken over de reformatie als norm en bron der oecumene ook als ideologie hebben bestempeld. Daarom te meer interesseert ons nu bijzonder H.'s verweer tegen deze aanklacht. Om het belang van de zaak geef ik nu een wat breed letterlijk citaat:

C. P. Plooy

„Ik wil het goed recht der Reformatie, om bij het oecumenisch gesprek als toetssteen te gelden, verdedigen door heel argeloos te vragen, of men wel ooit in enige geestesbeweging standpunt kiezen en voor de richting van zijn leven en denken uitgangspunt nemen kan, zónder dat zij zich als diepste levensovertuiging aan ons opdringt en daarmee normerend gaat werken op onze overleggingen en levensuitzichten?

Zal dit niet in nog veel sterker mate van de Reformatie moeten gelden, die in haar inzet en aanvankelijke ontplooiing in de West-Europese landen de geloofsovertuiging van duizenden vruchtbaar maakte in het bloed der martelaren voor het Evangelie der soevereine, rechtvaardig verklaarnde genade Gods?

Natuurlijk betekent dat niet een zweren bij de letter van een reformatorisch belijdenisgeschrift. De Hervorming heeft van meet af het recht van haar kerkleden, om gravamina in te brengen tegen de gecodificeerde belijdenissen op grond van Gods Woord, geproclameerd en trachten te eerbiedigen.

En daarmee is de volle ernst van een oecumenisch gesprek met christenen, die een ander leertype aanhangen en in een geheel andere kerkorde zich thuis vonden, in principe voor kinderen der Hervorming reeds gegeven. In zulke gesprekken dichtert te komen bij de „volheid” der heilswaarheid, die door God in Christus openbaar is, kan dus ongedwongen het doel blijven van zulk samenspreken.

Maar terzelfdertijd zal de reformatorische christen, die aan zulke gesprekken deelneemt, vol beslistheid moeten spreken uit de Schrift van de waarheid Gods, die hij in zijn eigen kerk leerde belijden, en die voor hem schitteren bleef, juist dan wanneer hij, als hervormde, zijn geloof in de ene, heilige, katholieke, apostolische Kerk beleed!”.

Prof. dr G. v. d. Leeuw heeft eens tegenover Noordmans opgemerkt: „God stoort zich tenslotte niet aan mijn structuur en daarom ben ik bereid op alle beginselen terug te komen, want niet reformatorisch christendom is de inhoud van het Evan-

gelie, maar Christus zelf”.

H. noemt dit „een kreet zonder geloofszaakelijkheid”. Alsof de inhoud van het Evangelie, n.l. Christus, ooit op een andere manier door ons toegeëigd zou kunnen worden dan door middel van het Woord en door geloof in het Woord des Evangelies alleen”.

Een tweede aanklacht tegen het stellen van de reformatie als toetssteen der oecumene is de **vereenzijdiging van het christelijk geloofsleven**, waaraan de Reformatie debet zou zijn. Het gaat hier om een totaal gebrek aan liturgisch besef in reformatorische kringen en kerken.

Voor zover hier vanuit reformatorisch standpunt critiek te oefenen valt, zal H. deze aanklacht niet weerspreken. Maar als de wind uit romaniserende hoek waait, zullen we fier en beslist blijven staan voor de overtuiging, dat de kerk het moet wagen met **de Schrift alleen**, als laatste normerende norm voor geloof en leven en ook voor de vragen van ambt en liturgie.

Juist tegenover deze aanklacht weigert H. de toetssteen der reformatie in te ruilen voor de toetssteen der ongedeelde Una Sancta.

„De hervormde christen mag in zijn kerk de Una Sancta belijden, ja in zijn eigen kleine gemeente mag hij uitspreken de geloofsrealiteit van de Una Sancta,” maar hij denkt daarbij in geen enkel opzicht aan de vroegere ongedeelde kerk, met haar voortzetting in de r.k. leertraditie.”

In de derde plaats noemt H. de beschuldiging van **traditionalisme**.

H. begint weer met te erkennen, dat wij gereformeerde leertraditie in onze belijdenisgeschriften soms zijn gaan verheffen tot normerende norm met onfeilbaar gezag. Anderzijds echter ligt de verhouding van Schrift en traditie niet zo eenvoudig. Met de beeldspraak van een stroom, die vanuit de oude chr. kerk tot heden ononderbroken zich voortbeweegt, komen we er niet

„De Kerk van Christus, zoals de hervormers die geloofden en beleden, kent op zijn minst het tweerichtingsverkeer: naast het historiemakende goddelijke heilshandelen naar de toekomst toe, dient ook steeds te worden beleden het op ons toekomstige werk van de H. Geest. En die beide richtingen kunnen alleen maar tesamen worden gezien en beleefd in het trefpunt, waar de H. Geest, vrijmachtig en telkens weer, van Boven komt en ons in het volle licht zet van de waarheid, die in Christus is.”

II

In het tweede deel van zijn referaat tracht H. aannemelijk te maken, dat de Reformatie **krachtbron** der oecumene is. Hij gaat dan een viertal typische beginselen van het gereformeerde geloofsdenken bespreken, die z.i. de ware oecumenische passie kunnen opwekken en doen opbloeien.

Allereerst wijst hij op de belijdenis van de **souvereiniteit Gods**.

Daarom zo vruchtbaar voor de oecumene, omdat ze een drietal onzuivere motieven voor de oecumene ontmaskert, n.l.

1. het **positivistisch-historisch** motief, dat uitgaat van de eis van het moderne leven, dat de kerk internationale contacten dient te onderhouden;
2. het pragmatisch motief d.w.z. dat ongelooft en vervreemding van het Evangelie, internationale verwarring en sociale ellende, de oecumene eisen;
3. het motief van de **sceptische onderschatting** van leer en dogma, waarin doorwerkt de invloed van erasmiaans moralisme en humanistisch verlichtings-idealisme.

H. waarschuwt dan tegen de verheerlijking van nationale volkskerken, maar ook tegen een anti-oecumenisch confessionalisme, dat niet gelooft in een één-zijn, tenzij men het met elkaar eens-zijn geconstateerd heeft terzake van intellectuele geloofsformuleringen. Hij noemt dat „een verijdend en moeilijk te ontmaskeren remonstrantisme” en stelt er tegenover de belijdenis van de soevereiniteit Gods, die erkent dat het leven-

de belijden van Christus' kerk alleen door Gods soeverein welbehagen mogelijk is en in het heden van Gods genade geschiedt.

Geloof en theologie blijven twee. En de oecumene is een zaak van geloofseenheid, niet van tastbare theologische eenheid.

In de tweede plaats noemt H. de **verbondsgedachte**.

Speelde in het voorafgaande de in barthiaanse kringen bekende tegenstelling een rol van „belijdende kerk” en „belijdenis-kerk”, — in dit onderdeel mogen we van H. verwachten een pleidooi voor de volkskerk, à la Hoedemaker. En inderdaad verwijst H. naar Hoedemaker, die aan de ene kant vol heimwee kon spreken over de vele gedoopte medechristenen in de R.K.kerk, met wie hij de Una Sancta zocht, en tegelijkertijd de R.K.kerk in radicale tegenstelling tot de ware kerk zag staan. Hoedemaker was dan ook een oecumenische geest, die de krachten der Reformatie onverkort liet gelden en ook onaangetast liet de tegenstelling van art. 29 N.G.B. tussen de ware en de valse kerk.

Gods genadeverbond, aldus Haitjema, is ruim en wijd, de hele wereld omvattend, omdat uit de wereld Gods volk door de ene doop tot de ene Heer wordt toegebracht.

Verbondsmatig denken is denken vanuit de Woordbemiddeling, waardoor God als eerste partij zijn beloften en geboden doet horen aan de mens als tweede partij in het verbond.

Ook het sacrament behoort in het verbond gezien te worden als komende van de zijde van de eerste partij. En dan komt het in de ware kerk slechts aan op twee kenmerken, n.l. het zuiver houden van Woord- en sacramentsbediening. Dus niet op het zuiverblijven van de belijdenis der gelovige mensen, maar opdat Gods beloften en geboden zuiver worden doorgegeven en gehoord. Volgens H. komt hierin uit het typische verschil tussen echt-confessioneel en vals-confessionalistisch denken. Het eerste stimuleert, het andere stagneert de oecumenische gedachte.

Inderdaad moet hier aan H. worden toegegeven, dat de N.G.B. bij de kenmerken van de ware kerk niet noemt het hebben en handhaven van de drie Formulieren van Enigheid. Overigens kan aan H. gevraagd worden of niet van méér te spreken is dan van het aandeel van de eerste partij in het verbond? De beloften en geboden van het verbond worden toch doorgegeven in de verkondiging en opgenomen in het belijdende spreken van de kerk. Is de kerk in de prediking al niet bezig met de leer? getuige de vragen bij de openbare belijdenis, doop enz. aangaande leer, die in de kerk alhier geleerd wordt.

Het derde beginsel, dat H. ziet als drijfkracht voor de oecumene is de erkenning van een **echt-reformatorisch institutionalisme**, n.l. „op de wijze van de Geest”, Die Bijbel, ambt en instituut wil gebruiken als zijn instrumenten.

„De H. Geest wil werken met dingen, instituten, opdat wij niet twifelen aan de objectiviteit van zijn heilsdaden en opdat wij het realisme van zijn verzoenend en herscheppend handelen met werkelijkheidsdorst zouden kunnen aangrijpen”.

Omdat het hier alles toegaat „op de wijze van de Geest” is het alles anders dan bij Rome.

Hier kan direct bij genoemd worden het vierde beginsel, dat van de **theocratie**, waarvan zoals bekend H. een late bepleiter is gebleven. Het gaat hierbij om de Godsheerschappij over heel de wereld, al weer op de wijze van de Geest en niet op de manier van Rome.

Het stellen nu van deze vier beginselen der Reformatie als even zovele stimulansen voor de oecumene vervoert echter H. geenszins tot het „ideaal van de ene zichtbare Wereldkerk, een organisatorische eenwording van alle christelijke kerkformaties over heel de wereld”.

Uit een laatste korte weerlegging van de brochure van dr. v. d. Linde valt nog het volgende te noteren. H. betwist v. d. Linde, dat men over de kerk pas wezenlijk kan spreken als over het Lichaam van Christus. Hij noemt dat katholiserend monisme. Ik vind, aldus H., in de Bijbel onder allerlei beelden over de kerk gesproken, doch altijd zo, dat de verschillende beeldsprakige uitdrukkingen als evenzovele aspecten van het bijbelse kerkbegrip naast elkaar gesteld worden, zonder dat monistisch van één grondwoord wordt uitgegaan. De verschillende symboolwoorden staan in de Schrift rustig en paradoxaal naast elkaar om ons ervoor te bewaren de ene beeldspraak aan de andere onderhorig te maken in onze dogmatische bezinning.

Aan het einde gekomen van deze weergave van het referaat van prof. Haitjema uit 1957 komt het me voor, dat rustige overweging en bezinning zouden kunnen en moeten leiden tot de ontdekking, dat diverse standpunten ingenomen in de controvers onder ons niet zo ver van elkaar afstaan als soms wel lijkt. Ik vind in dit referaat van H. zowel het geluid van de een als van de ander terug.

Als op dit artikel en op de hierin gereleveerde gedachten van Haitjema zou worden gereageerd van meer dan één kant zou de moeite zeer beloond zijn van uw aller dienaar

Boekbespreking

Vrijgemaakt voor vrede

Deze brochure is een applaus waard. Zij is een uitgave ter gelegenheid van het vierde lustrum van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam (V.G.S.A.).

Het thema van de brochure is het probleem van de ontwikkelingshulp. Verschillende schrijvers belichten dit probleem van diverse kanten.

De brochure begint met een interessant gesprek met prof. Verkuyl.

En prof. Verkuyl heeft iets te zeggen. Prof. Knol schrijft naar mijn smaak een zeer goed opstel over Hulpverlening en Belastingbetaling. Hij vraagt zich hierin af, in welke mate de Overheid het recht heeft van de onderdanen een gedeelte van het inkomen af te nemen in de vorm van belastingen en dan een gedeelte van die belastingen te bestemmen voor hulp aan ontwikkelingsgebieden, indien er binnen de volkshuishouding nog projecten aanwezig zijn die bij gebrek aan financieringsmiddelen niet te realiseren zijn.

Over het onderwerp Weerstand tegen Ontwikkelingshulp schrijft drs. J. H. van Oostveen. Hij signaleert een viertal misverstanden die bij het beoordelen van ontwikkelingshulp een hardnekkige rol blijken te spelen. Tevens attendeert hij op een aantal specifieke weerstanden die opkomen tegen hulpverlening, waarvan dan prof. Verkuyl opmerkt dat die een vorm van escapisme zijn, motieven zoeken om je aan je plicht te onttrekken.

Dr. Born geeft een korte schets van het onderwijs in de ontwikkelingslanden. Hij spreekt uit ervaring, want hij is verbonden aan het Murray College in West-Pakistan.

In een goed gedocumenteerd artikel toont prof. Linnemann van de V.U. aan dat een vergroting van de Nederlandse ontwikkelingshulp tot 20% van het nationale inkomen in 1972 (momenteel is die hulp ongeveer 0,7%) zeer goed mogelijk is zonder dat de groei van onze eigen economie (productievolumen, consumptievolumen, investeringsvolumen, werkgelegenheid enz.) in gevaar raakt. Komt het niet tot een aanmerkelijke vergroting van de hulp, dan zijn daar geen economische argumenten voor, dan is dat alleen een kwestie van politieke onwil.

De heer Hagen tenslotte vestigt in zijn artikel de aandacht op prof. J. Tinbergen en diens opvattingen ten aanzien van het organiseren van de wereldvrede en van het overbruggen van de kloof tussen rijke en arme landen.

Een voortreffelijke brochure, die in kort bestek (48 bladzijden) de lezer uitstekend informeert over de belangrijkste aspecten van het vraagstuk van de ontwikkelingshulp.

Een gelukwens aan de samenstellers! Een compliment voor de uitgever Buijten en Schipperheijn, die de laatste jaren al zo vele goede uitgaven heeft verzorgd.

De brochure eindigt met een Brief aan de Gereformeerde Lezer, ondertekend door negen leden van de V.G.S.A.

Deze brief luidt als volgt:
„Lectori Satutem!

U bent bijna aan het einde van dit nummer gekomen. Nog enkele pagina's en u kunt het wegleggen. Wegleggen en overgaan tot de orde van de dag. Tot die orde behoort ook vandaag weer dat vele medemensen van de honger zullen kreperen. Beseft u dit? Wij zijn bang van niet. Daarom schrijven wij, leden van de V.G.S.A., u deze brief.

Het is onze mening dat wij nog veel te veel bezig zijn met onze kerkelijke problemen,

waardoor wij er niet aan toe komen ons in te zetten voor een voor ieder leefbare wereld.

Het ontbreekt ons niet aan belangstelling voor wat er gaande is in de wereld. Het ontbreekt ons ook niet aan kritiek op instanties die de arme wereld willen helpen.

Het ontbreekt ons zeker niet aan een Bijbel.

En die Bijbel leert ons dat het verboden is je naaste te laten kreperen.

Die Bijbel eist van ons een grondige mentaliteitsverandering.

Ten volle moeten wij ons de tweede helft van het grote gebod eigen maken. Wij moeten de vensters naar de wereld opengooien.

Het is noodzakelijk dat een christelijke politieke partij de ontwikkelingshulp de hoogste prioriteit toekent.

Het is noodzakelijk dat de diakonaatsgelden besteed worden aan de werkelijke armen.

Wij mogen ons geweten niet sussen door eens per jaar een pannetje soep naar de arme Indiër te brengen.

Het is noodzakelijk dat wij persoonlijk enkele procenten van ons inkomen afstaan voor ontwikkelingshulp.

Slechts zo leggen wij een basis voor onze evangelische taak in de wereld.”

J. G. van Oord

INGEZONDEN

In Opbouw van 15 december j.l. werd onder de rubriek Kerknieuws o.a. het artikel: „Hoog bezoek en nare gevolgen” uit het kerkblad Ichthus van de Gereformeerde kerk van Oostelijk Flevoland opgenomen.

Een interne aangelegenheid werd daardoor plotseling in de publieke, landelijke belangstelling geplaatst:

„Is Dronten ook al onder de steden en dorpen...?”

Maar afgezien daarvan: het zou kunnen zijn dat naar aanleiding van de verschijning van het bewuste artikel in Opbouw er in Oostelijk Flevoland broeders waren, die zich erdoor gedwongen voelden om door middel van een ingezonden opening van zaken te geven, zoals dat b.v. op de gemeentevergadering op de avond na het bezoek van prof. Kamphuis gebeurde.

Het gevolg zou echter tot een uiteenvallen van onze gemeente aanleiding kunnen geven.

En dat is m.i. tégen de toch duidelijke strekking van het artikel van ds. Stolk: wij hebben NIEMAND nodig om de kerk van Oostelijk Flevoland uiteen te jagen.

Geen professoren, maar ook Opbouw niet door het ogenschijnlijk zo onschuldig overnemen van een artikel uit ons kerkblad.

De broeders en zusters in Oostelijk Flevoland zullen het warempel wel klaren met hun herder en leraar, met hun kerkeraad.

Voorals uit hetzelfde artikel blijkt, dat ds. Stolk nog „van harte (dat staat er namelijk: van harte) overtuigd is”, dat de betreffende broeders geen aparte groep willen vormen.

En dat was het oordeel over de broeders na het door hen gevolgde onderwijs van Prof. Kamphuis.

Dronten

J. D. Bolt

DE DRIEHOEK

Leest U dit?

Waarom ik U dit vraag? Omdat er blijkbaar niet wordt gelezen en het gemakkelijker is geruchten te geloven. Het gerucht wil, dat „de Driehoek” een heel duur huis is geworden. Zo veel geld voor zo weinig kinderen. Dit is een lekkere kluit, waaraan het kennelijk goed sabbeben is, zonder tot verzadiging te komen. Het kan ook niet anders, want het is immers een fopkluit. Zo'n ding waarmee men een hond bezig houdt.

De werkelijke kluit is anders. Die stemt tot grote dankbaarheid. „de Driehoek” is geen duur huis. Dit zeg ik niet alleen doch dit wordt bevestigd door anderen, niet behorend tot onze kerken, maar wel deskundig op het terrein van de kinderbescherming en in het bijzonder aangaande tehuizen.

Nadat eerst een adviescommissie gunstig had geadviseerd inzake een bijdrage van de kinderopstapzegelakatie, heeft nog een andere commissie advies uitgebracht aan het Koningin Juliana-fonds. Het resultaat? Een gift van f 12.500,-. Deze bijdrage is bestemd voor uitbreiding van „de Driehoek”. Met deze uitbreiding is bij de opzet, van wat gereed kwam, reeds rekening gehou-

